

כבמצרים בעבר, כך גם עתה מצויים בני-אדם המבססים את חייהם על האלהת כוחות הטבע, התרבות, הסביבה והחברה.

ועל כן עלינו לשמור את חודש האביב: עלינו לזכור שדוקא בחודש האביב, שאחרים רואים בו את הביטוי לשליטתם של כוחות הטבע, הוציא אותנו הקב"ה ממצרים¹²⁷. העולם הפורח על נפלאותיו אינו מהווה סתירה לאלוקות; נהפוך הוא – תפקידו של הטבע הוא להביא לראייה ברורה יותר של האמת האלוקית, ולהכרה בגדולתו של הקב"ה "שלא חיסר בעולמו כלום"¹²⁸.

(אגרות קודש חכ"ג ע' שס ואילך)

לג

לֹא תֹאכַל עֲלֵיו חֶמֶץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מִצֹּת לֶחֶם
עֲנִי כִּי בְחַפְזוֹן יֵצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם (טו, ג)

מהכתוב כאן נלמדים שתי הלכות בעניין אכילת מצה:

א) המצה צריכה להיעשות מ"דברים הבאים לידי חימוץ" – קמח של חמשת מיני דגן, ולא מקמח העשוי ממינים אחרים שאינם יכולים להחמיץ; וזאת לומדים מהסמיכות: "לא תאכל עליו חמץ – שבעת ימים תאכל עליו מצות"¹²⁹.

ב) המצה צריכה להיות "לחם עוני" – לחם המכיל קמח ומים בלבד, ולא כזה המכיל מרכיבים נוספים שיש בהם כדי לשבח את טעמו¹³⁰ ("מצה עשירה").

127. ויש לומר שלכך רומז סיום הפסוק במלה "לילה": כשם שיציאת מצרים התרחשה בלילה – גם בימינו אין להתרשם מכך שישנם אנשים השרויים בחושך רוחני ואינם מכירים את האמת. ובלשון הכתוב (ישעיה ס, ב): "כי הנה החושך יכסה ארץ וערפל לאומים, ועליך יזרח ה' וכבודו עליך יראה".

128. כנוסח ברכת האילנות שמברכים בחודש האביב (ברכות מג, ב).

129. רמב"ם, הל' חמץ ומצה פ"ו ה"ד.

130. רמב"ם, הל' חמץ ומצה פ"ו ה"ה.

ובהתאם לכך יש לומר, שגם המשך הכתוב – "כי בחיפזון יצאת מארץ מצרים" – מתייחס לשתי הלכות אלו, כלומר שיציאתם של בני-ישראל ממצרים בחיפזון היא הסיבה לכך שהמצה צריכה להיעשות דוקא מ"דברים הבאים לידי חימוץ" ולהיות "לחם עוני".

הסבר הדברים – בדרך החסידות¹³¹:

"לחם עוני" – שאין בו טעם – מסמל את עבודת הבורא מתוך קבלת עול מלכות שמים בלבד, ללא תחושת עונג וללא הזדהות שכלית ורגשית עם העבודה; ואילו "מצה עשירה" היא עבודת הבורא שיש בה טעם ותענוג רוחני, מתוך שיתוף מלא של השכל והרגש שבאדם.

במצב של "לחם עוני", כשעבודת הבורא היא רק בדרך קבלת עול וללא הזדהות פנימית – ישנה אפשרות ל"חימוץ" (הידרדרות רוחנית), שהרי האדם לא התגבר עדיין על נטיותיו השליליות, והוא נאלץ תמיד להתמודד עמהן ולשלוט בהן בכוח. לעומת זאת, מצב של "מצה עשירה" שולל אפשרות כזו, מאחר שהאדם מזדהה בכל ישותו עם עבודת הבורא¹³².

ומעתה נוכל להבין מדוע הטעם שבכתוב – "כי בחיפזון יצאת מארץ מצרים" – מהווה סיבה לכך שהמצה שאנו אוכלים צריכה להיות "לחם עוני" ולהיעשות מ"דברים הבאים לידי חימוץ":

מבואר בתורת החסידות¹³³, שהסיבה לכך שיציאת מצרים היתה בחיפזון היא "מפני שהרע שבנפשות ישראל עדיין היה בתוקפו", והדרך

131. את הקשר בין הטעם "כי בחיפזון יצאת מארץ מצרים" להלכה שהמצות צריכות להיעשות מ"דברים הבאים לידי חימוץ" – ניתן לבאר גם בדרך הפשט: מאחר שביציאת מצרים לא הספיק הבצק להחמיץ רק בגלל החיפזון (אבל אילולא החיפזון היה הבצק מחמיץ) – צריכות גם המצות שאנו אוכלים לזכר המאורע להיעשות מבצק המסוגל עקרונית להחמיץ.

132. ואכן, גם מבחינה הלכתית המצב הוא דומה: "מצה עשירה" בצורתה הטהורה – מצה שאין בה מים, אלא נוזלים אחרים בלבד – אינה באה לעולם לידי חימוץ.

133. תניא פרק לא. וראה באריכות ב"המשך וככה תרל"ז", ועוד.

היחידה להתגבר עליו היתה באמצעות בריחה והימלטות מהירה ("כי¹³⁴ ברח העם"¹³⁵).

ומאחר שהמצב בשעת יציאת מצרים היה כזה שהרוע היה עדיין במלוא תוקפו, והיה צורך להתגבר עליו באמצעות פעולה כוחנית של בריחה ("בחיפזון") – גם המצות שאנו אוכלים לזכר מאורע זה הן בבחינת "לחם עוני", "דברים הבאים לידי חימוץ", המסמלות מצב שבו הנטיות השלילות עדיין קיימות, אלא שאנו מתגברים עליהם באמצעות קבלת עול מלכות שמים.

(לקוטי שיחות חט"ז ע' 123 ואילך; חכ"ו ע' 45)

לד

שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ לָּהּ אֱלֻקִּיךָ
(פז, ה)

"לימד על אכילת מצה בשביעי שאינה חובה. ומכאן אתה למד לששת הימים.. מה שביעי רשות – אף כולם רשות, חוץ מלילה הראשון שהכתוב קבעו חובה, שנאמר 'בערב תאכלו מצות'" (רש"י)

יש לבאר את שני סוגי אכילת המצה – אכילתה בלילה הראשון שהיא חובה, ואכילתה בשאר ימי הפסח שהיא רשות – בעבודת האדם:

המצה נקראת "מיכלא דמהימנותא"¹³⁶, מאכל האמונה. משמעותה הרוחנית של אכילת מצה היא החדרת האמונה בלב האדם בפנימיותו, כך שתורגש בו ותשפיע על התנהגותו היום-יומית¹³⁷.

134. בשלח יד, ה.

135. ולכן בגאולה העתידה – שתתרחש לאחר השלמת ההתגברות המלאה על כל הרוע שבעולם – נאמר "כי לא בחיפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו" (ישעיהו נב, יב).

136. זהר ח"ב קפג, ב.

137. ראה לקוטי תורה ואתחננו ד. ב.